

КУЛЬТУРНИЙ СПАДОК К. БРИНКОВЯНУ ТА І. МАЗЕПИ***Василь Кантара****гол. ред. укр. відділу**Всесвітньої служби Радіо Румунія*

У статті проведено аналогії між архітектурним стилем "бринковенеск" кінця XVII – початку XVIII ст. у Румунії (Валахія) та українським архітектурним бароко часів Івана Мазепи, який був похований у Румунії. Стиль Бринковяну в основному характеризується блискучим розквітом декоративних форм, а стиль часів І.Мазепи – це українізація західноєвропейської барокової базилики та барокізація української архітектури.

Ключові слова: бароко, Бринковяну, Мазепа, архітектура, мистецтво.

Відносини між румунським та українським народами мають глибоке історичне коріння і багатовікову історію. Починаючи від доби Київської Русі і до наших днів існувало та існує безліч прикладів добросусідства і взаємодопомоги. Наприклад, у XVI і XVII ст. українські козаки допомагали господарям Молдови та Валахії в їхній боротьбі проти Туреччини, а чимало молдован і валахів воювало пліч-опліч з українцями в козацькому війську. Волох Іван Підкова, якого охрестили Волошенином, був славетним козацьким отаманом, гетьманом, а в 1577 – 1578 рр. господарем Молдовського князівства зі столицею в Яссах. Румун Петро Могила (Петру Мовіле) зробив особливий внесок у наближення двох народів і розвиток культури та релігії в Україні, а видатний українець Пасій Величковський зробив те саме в Румунії, де провів більшу частину свого життя.

У цьому контексті особливої уваги заслуговує співпраця Гетьмана України Івана Мазепи та Господаря Валахії Константіна Бринковяну, які налагодили тісні політичні, дипломатичні, військові, культурні та духовні зв'язки між двома сусідніми православними народами. Співробітництво між І.Мазепою та К.Бринковяну у культурно-духовно-видавничій справі, у тому числі для потреб християн Близького Сходу, поруч з іншими напрямками діяльності, є очевидним фактом. Найкращим прикладом цього є унікальне видання "Євангелія", надрукованого у січні 1708 р. арабською мовою у місті Алепо (нинішня Сирія) за кошти гетьмана України І. Мазепи, у типографії Константіна Бринковяну, перевезеної до Алепо спеціально для забезпечення духовних потреб підкорених турками православних арабів Близького Сходу. Їх плідна співпраця мала величезний резонанс як серед християн арабського світу, так і серед духовенства, політиків, дипломатів та культурних діячів Європи.

Слід підкреслити, що обидва лідери були блискучими політиками, дипломатами, але особливо – культурними діячами. Упродовж свого 26 річного правління Константин Бринковяну зумів забезпечити мир і процвітання Валахії, іноді завдяки його дипломатичними здібностям, іноді завдяки мудрості або хитрості, іноді погрожуючи зброєю або шляхом підкупування. У період перебування Мазепи при владі (22 роки) Україна, так само, стрімко розквітла. Жоден із гетьманів не зробив так багато, як Мазепа для розвитку культури та духовності українського народу.

Обидва вони залишили у спадок прийдешнім поколінням велетенський культурний пласт. В історію господар Бринковяну та гетьман Мазепа увійшли як видатні ініціатори будівництва численних церков і монастирів. Саме за часів Івана Мазепи на українських землях з'явився новий архітектурний стиль "українське бароко", який також називають "Мазепинським стилем". У той же час у Валахії румунське мистецтво поповнюється новим вітчизняним стилем, який особливо відобразився на архітектурі того часу. Досі він називається "Бринковянським" [Theodorescu 2006]. Це гармонійне поєднання волоських та італійських архітектурних елементів.

Стиль Бринковяну в основному характеризується блискучим розквітом декоративних форм [Drăguț 2000; Xenopol A.D 2006]. У першу чергу це позначається в обрамленні вікон і дверей, у формі колон, в деталях різьблення по каменю, в оформленні порталів. Представник вищої знаті, честолюбний політик, що прагнув до життя повної розкоші і блиску, надзвичайно багатий, Бринковяну будував в Бухаресті і на своїх володіннях велику кількість резиденцій, які він не називав будинками, а іменував на західний зразок палацами, що більш відповідало їх зовнішньому вигляду. Пишнота убрання в палацах, деталі архітектури відображали не лише вплив архітектурних форм Північної Італії, але і вплив Сходу.

Період гетьманування Мазепи описують як "другу золоту добу українського мистецтва" після великодержавної доби Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Мазепинський стиль найкраще можна описати наступним чином – це українізація західноєвропейської барокової базиліки та барокізація української архітектури. Головний натиск покладено тут на зовнішню декоративність, не тільки в різьбарській орнаментиці, а й у суто бароковій мальовничості, для якої використано гру світла й тіні на химерних заламах фасадів, стін, фронтонів.

Історія у своїй непередбачуваності розпорядилася так, що тіло видатного українського гетьмана було перепоховане в румунській землі. Після смерті Мазепи у селі Варниці під Бендерами, за розпорядженням його племінника, Войнаровського, прах гетьмана було перевезено в Галац і поховано в кафедральній церкві монастиря Святого Юрія на березі Дунаю. На вибір сподвижників гетьмана Мазепи вплинула та обставина, що монастир був підпорядкований церкві Гробу Господнього на чолі з Єрусалимським патріархом.

У Румунії досі шанують пам'ять великого українського політика та воєначальника. У місті Галац з кінця XIX сторіччя і до 50-тих років минулого століття, коли місцева комуністична влада провела чергове міське перепланування, існувала вулиця Івана Мазепи. Вулиця зникла, але натомість невдовзі ім'ям Мазепи було названо два житлових квартали Галаца, а у 2004 році в цьому місті відкрито перший у Європі пам'ятник українському гетьману. Нещодавно Теофіл Георгійович Рендюк, український дипломат та історик, опублікував книгу "Гетьман України Іван Мазепа та його зв'язки з Молдовою і Румунією".

В статье Василе Каптару "Культурное наследие К.Брынковяну и И.Мазепы" проводятся аналогии между архитектурным стилем "брынковенеск" конца XVII-начала XVIII вв. в Румынии (Валахия) и украинским архитектурным барокко времён Ивана Мазепы, который был погребён в Румынии. Стил Брынковяну главным образом характеризуется ярким расцветом декоративных форм, а стиль периода правления Ивана Мазепы – это также украинизация западноевропейской барочной базилики и бароккизация украинской архитектуры.

Ключевые слова: барокко, Брынковяну, Мазепа, архитектура, искусство.

In his article "Cultural Heritage of Constantin Brancoveanu and Ivan Mazepa" the author performs a parallel between the "Brancovenesc style" of Wallachia (late 17th century – beginning of 18th century) and the Ukrainian baroque architecture during the reign hetman Ivan Mazepa (1687–1708). The "Brancovenesc style" and the Ukrainian baroque are distinguished by the expressiveness confer upon the architectural volumes of the outside stairs, pavilions and loggias, which vary picturesque the appearance of the facades.

Key words: baroque, Brancovenesc style, Brancoveanu, Mazepa, architecture, art.

Література:

1. Drăguț Vasile. Dicționar enciclopedic de artă medievală românească. – București, 2000.
2. Theodorescu Răzvan. Civilizația românilor între medieval și modern. Orizontul imaginii (1550–1800). – Iași: Editura Princeps Edit, 2006.
3. Xenopol A.D. Istoria românilor din Dacia traiana. Vol. VIII. Epoca lui Constantin Brancoveanu 1689 – 1714. – București: Editura ELF, 2006.